

„Գենդերային բյուջետավորման ներդրման հնարավորությունների վերաբերյալ առաջարկությունների փաթեթ

Սույն առաջարկությունների փաթեթը մշակվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության ղեկավարությամբ կոնսորցիումով գործարկվող «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն» ծրագրով տրամադրված ենթադրամաշնորհի շրջանակներում Կանանց զարգացման «Ռեսուրս կենտրոն», Հիմնադրամի կողմից իրականացվող «Բյուջե բոլորի համար» ծրագրի շրջանակներում:

Բովանդակության համար պատասխանատվություն է կրում Կանանց զարգացման «Ռեսուրս կենտրոն» Հիմնադրամը, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետները:

ԾՐԱԳՐԻ ՄԱՍԻՆ

«Բյուջե բոլորի համար (Budget4All)» ծրագիրն իրականացվում է Գորիսի Կանանց զարգացման «Ռեսուրս կենտրոն» Հիմնադրամի կողմից՝ Հայաստանի Սյունիք, Վայոց Ձոր և Տավուշ մարզերում, Վիննեթ Հայաստան կանանց ռեսուրս կենտրոնների ցանցի 5 անդամ կազմակերպությունների՝ «Մեղրու կանանց Ռեսուրս կենտրոն» ՀԿ-ի, «Կապանի կանանց Ռեսուրս կենտրոն» ՀԿ-ի, «Միսիանի կանանց Ռեսուրս կենտրոն» Հիմնադրամի, «Եղեգնաձորի կանանց Ռեսուրս կենտրոն» հիմնադրամի և «Իջևանի կանանց Ռեսուրս կենտրոն» հիմնադրամի հետ համագործակցությամբ՝ «Իրավաբանների հայկական ասոցիացիա» հասարակական կազմակերպության ղեկավարությամբ իրականացվող կոնսորցիումի միջոցով գործարկվող «Կառուցողական երկխոսության հանձնառություն»

ծրագրով տրամադրված ենթադրամաշնորհների շրջանակներում: Ծրագիրը ֆինանսավորվում է Եվրամիության կողմից:

Ծրագրի հիմնական նպատակն է նպաստել Սյունիքի, Վայոց Ձորի ու Տավուշի մարզերի 10 խոշորացված համայնքների տեղական բյուջեներում և տեղական մակարդակում իրականացվող ծրագրերում երեխաների և գենդերային զգայուն բյուջետավորման արդյունավետ մեխանիզմների մշակմանն ու ներդրմանը, ինչպես բարելավել ՔՀԿ-ների մասնակցության մեխանիզմները ՀՀ պետական բյուջեի վերաբերյալ քննարկումների և հանրայնացման գործընթացներում, ինչպես նաև բարձրացնել նրանց մասնակցությունը այդ մեխանիզմների բարելավման, մշտադիտարկման, ջատագովության գործընթացներում:

Ծրագրի թիրախային համայնքներն են ՀՀ Սյունիքի, Վայոց Ձորի և Տավուշի մարզերի խոշորացված 10 համայնքները (Մեղրի, Կապան, Գորիս, Տաթև, Տեղ, Սիսիան, Գորհայք, Արենի, Գլաձոր, Բերդ):

Ծրագրի շրջանակներում փորձագիտական խմբի կողմից մշակվել է **„Գենդերային բյուջետավորման ներդրման հնարավորությունների վերաբերյալ առաջարկությունների փաթեթը**, որը քննարկվել է մի շարք հարթակներում: 2019թ. ապրիլի 5-ին Երևանում անցկացվեց Chatham house ձևաչափով առանց հղումների իրավունքի փորձագիտական հանդիպում-քննարկում, որին մասնակցում էին ՏԻՄ համակարգի և գենդերային հարցերով փորձագետներ, ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի, ՀՀ տարածքային կառավարման և զարգացման, ՀՀ ֆինանսների նախարարությունների, ՏԻՄ-րի, ՀԿ-ների և միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ: «Chatham house» ձևաչափով փորձագիտական հանդիպման ժամանակ այն ներկայացվել է և քննարկման է դրվել՝ այն ամբողջացնելու նպատակով: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին հետևյալ հարցերը.

1. Ինչպես ապահովել համապատասխան վերլուծությունների կամ հետազոտությունների իրականացումը, որոնք թույլ կտան վերհանել համայնքի բնակիչների, հատկապես խոցելի խմբերի, իրական կարիքները:
2. Ինչպես ապահովել իրականացվող ծրագրերի ազդեցության/արդյունավետության գնահատումը բնակչության՝ թե կանանց, թե տղամարդկանց, թե երեխաների, և թե այլ խմբերի ներկայացուցիչների վրա:
3. Ինչպես ապահովել բնակչության խոցելի խմբերի **իրական մասնակցությունը** համայնքներում կազմակերպվող բյուջեի վերաբերյալ հանրային քննարկումներին:

4. Ինչպես ներգրավվել փորձագետներին, ՀԿ-ների և ԶԼՄ-ների ներկայացուցիչներին, որպեսզի նրանք **իրական մասնակցություն ունենան** համայնքային բյուջեի և զարգացման ծարգրերի մշակման ու դրանց ընդունման գործընթացներում:

Ներկայացվեցին և քննարկվեցին հետևյալ առաջարկությունները.

1. Համայնքում համապատասխան վերլուծությունների և/կամ հետազոտությունների իրականացումը, որոնք թույլ կտան վերհանել համայնքի բնակիչների, հատկապես՝ խոցելի խմբերի, իրական կարիքները, պետք է վերապահել համայնքի սոցիալական աշխատողին: Եվ, որպեսզի համայնքի սոցիալական աշխատողը այդ գործառույթը կարողանա լիարժեք կատարել, անհրաժեշտ է.

- «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ կետում կատարել հետևյալ փոփոխությունը. «Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված լիազորությունների իրականացման համար **յուրաքանչյուր 5000 բնակչի հաշվարկով համայնքի աշխատակազմում ստեղծվում է համայնքի սոցիալական աշխատողի առնվազն 1-ական հաստիք...**»:
- «Սոցիալական աջակցության» ՀՀ օրենքի 37-րդ թողվածի 2-րդ կետում կատարել հետևյալ փոփոխությունը. «Տեղական սոցիալական ծրագրերը մշակվում են համայնքի ղեկավարի կողմից, լիազորած պետական մարմնի աշխատակազմում չընդգրկված և կառավարման ոլորտից դուրս գործող տարածքային մարմնի սոցիալական դեպք վարողի մասնագիտական աջակցությամբ՝ գործընթացին **պարտադիր մասնակից դարձնելով, համայնքի սոցիալական աշխատողին**, ինչպես նաև մասնակից դարձնելով համայնքի տարածքում գործող աջակցող ցանցի մասնակիցներին և համայնքի բնակչության ներկայացուցիչներին»:
- Համապատասխան փոփոխություններ մտցնել նաև համայնքի սոցիալական աշխատողի պաշտոնի անձնագրում:
- Համայնքի սոցիալական աշխատողների համար գենդերային թեմատիկայով վերապատրաստումներ կազմակերպել, ապահովել դրանց պարբերականությունը:

2. Բնակչության խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների վրա համայնքում իրականացվող ծրագրերի ազդեցության/արդյունավետության գնահատումն ապահովելու համար՝

անհրաժեշտ է մշակել և գործարկել համապատասխան ցուցիչներ պարունակող էլեկտրոնային հավելված:

3. Համայնքների (համայնքապետարանների) համար պետք է մշակել և կիրառել գենդերային վերլուծության ուղեցույց՝ ապահովելու 5-ամյա զարգացման ծրագրերում (և, առհասարակ, յուրաքանչյուր իրականացվող ծրագրում) գենդերային բաղադրիչի պարտադիր ներառումը:

4. Անհրաժեշտ է նախատեսել սուբվենցիաների քվոտավորում՝ պարտադրել դրանց առնվազն 10%-ն ուղղորդել խոցելի խմբերից որևէ մեկի կարիքների բավարարմանը:

5. Որպեսզի հնարավոր լինի ներգրավվել փորձագետներին, ՀԿ-ների և ՋԼՄ-ների ներկայացուցիչներին համայնքային բյուջեի և զարգացման ծրագրերի մշակման ու դրանց ընդունման գործընթացներում, անհրաժեշտ է.

- Նախ, ՀՀ պետական բյուջեից համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրումը ամրագրել օրենքով, այլ ոչ թե Կառավարության որոշումով:
- Երկրորդը, վերանայել ՀՀ պետական բյուջեից համայնքներին տրամադրվող սուբվենցիաների ծրագրային հայտերի քննարկման կարգը՝ **հայտերը քննարկման համար պետք է ներկայացվեն ոչ թե մարզպետարան (կամայական որոշումներից զերծ մնալու համար), այլ անկախ փորձագիտական խմբին**, որն էլ հայտերը քննարկելուց և ամփոփելուց հետո՝ դրանք կներկայացնի համապատասխան ոլորտային պետական կառավարման մարմիններ և Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման նախարարություն՝ վերջնական որոշում կայացնելու համար: Քանզի ներկայիս գործող կարգը հակասում է Տեղական ինքնակառավարման Եվրոպական խարտիայի 9-րդ թողվածի դրույթներին:

Ծրագրի շրջանակներում կազմակերպվել է նաև աշխատանքային հանդիպումներ ՏԻՄ-երի, ՏԿՆ-յան և շահագրգիռ կազմակերպությունների հետ, ընթացքում ներկայացվել է „Բյուջե բոլորի համար„ ծրագրի շրջակներում մշակված „Գենդերային բյուջետավորման ներդրման հնարավորությունների վերաբերյալ առաջարկությունների փաթեթը :

Ներկայացնում ենք այն հիմնական առաջարկությունները, որոնց ուղղությամբ առաջարկում ենք կազմակերպել Կանանց Օրակարգ՝ «Հասարակական կազմակերպությունների և ԱԺ-ում ներկայացված քաղաքական ուժերի միջև համագործակցության հարթակ՝ հանուն կանանց և

տղամարդկանց հավասար իրավունքների և հավասար հնարավորությունների» առաջիկա հանդիպումներից մեկը:

Հիմնական առաջարկություններ .

1. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 48-րդ հոդվածի 3-րդ կետում կատարել հետևյալ փոփոխությունը. «Սույն հոդվածի 1-ին մասում նշված լիազորությունների իրականացման համար յուրաքանչյուր 5000 բնակչի հաշվարկով համայնքի աշխատակազմում ստեղծվում է համայնքի սոցիալական աշխատողի առնվազն 1-ական հաստիք...»: Այս առաջարկի շնորհիվ հնարավոր կլինի համայնքում համապատասխան վերլուծությունների և/կամ հետազոտությունների իրականացումը, որոնք թույլ կտան վերհանել համայնքի բնակիչների, հատկապես՝ խոցելի խմբերի, իրական կարիքները, կվերապահվի համայնքի սոցիալական աշխատողին:
2. «Սոցիալական աջակցության» ՀՀ օրենքի 37-րդ թողվածի 2-րդ կետում կատարել հետևյալ փոփոխությունը. «Տեղական սոցիալական ծրագրերը մշակվում են համայնքի ղեկավարի կողմից, լիազորած պետական մարմնի աշխատակազմում չընդգրկված և կառավարման ոլորտից դուրս գործող տարածքային մարմնի սոցիալական դեպք վարողի մասնագիտական աջակցությամբ՝ գործընթացին պարտադիր մասնակից դարձնելով, համայնքի սոցիալական աշխատողին, ինչպես նաև մասնակից դարձնելով համայնքի տարածքում գործող աջակցող ցանցի մասնակիցներին և համայնքի բնակչության ներկայացուցիչներին»:
3. Բնակչության խոցելի խմբերի ներկայացուցիչների վրա համայնքում իրականացվող ծրագրերի ազդեցության/արդյունավետության գնահատումն ապահովելու համար՝ անհրաժեշտ է մշակել և գործարկել համապատասխան ցուցիչներ պարունակող էլեկտրոնային հավելված:
4. Համայնքների (համայնքապետարանների) համար պետք է մշակել և կիրառել գենդերային վերլուծության ուղեցույց՝ ապահովելու 5-ամյա զարգացման ծրագրերում (և, առհասարակ, յուրաքանչյուր իրականացվող ծրագրում) գենդերային բաղադրիչի պարտադիր ներառումը:
5. Անհրաժեշտ է նախատեսել սուբվենցիաների քվոտավորում՝ պարտադրել դրանց առնվազն 10%-ն ուղղորդել խոցելի խմբերից որևէ մեկի կարիքների բավարարմանը:
6. Վերանայել ՀՀ պետական բյուջեից համայնքներին տրամադրվող սուբվենցիաների ծրագրային հայտերի քննարկման կարգը՝ հայտերը քննարկման համար պետք է ներկայացվեն ոչ թե մարզպետարան (կամայական որոշումներից զերծ մնալու համար), այլ անկախ փորձագիտական խմբին, որն էլ հայտերը քննարկելուց և ամփոփելուց հետո՝ դրանք կներկայացնի համապատասխան ոլորտային պետական կառավարման մարմիններ և Հայաստանի Հանրապետության

տարածքային կառավարման նախարարություն՝ վերջնական որոշում կայացնելու համար: Քանզի ներկայիս գործող կարգը հակասում է Տեղական ինքնակառավարման Եվրոպական խարտիայի 9-րդ թողվածի դրույթներին:

